

– שאת זה יכול כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו לתבוע ולהביא לפועל, שלכל לראש נעשה הגילוי ד"מקדש אד' כוננו ידך" במקום זה (שבע מאות ושבעים) שבו הוא חי ופעל עבודתו במשך עשר שנים האחרונות שלו, הסך הכל דכל עבודתו.

ודוקא על ידי סיום העבודה בחצי כדור התחתון, עד בהתחתון תחתון ביותר – "מעלים"⁴ ומגלים את כל הבנין של "מקדש אד' כוננו ידך", כולל גם הגג של הבנין, אשר "מלך המשיח . . עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם"⁵ – כל זה "מתעלה" (נפעל) על ידי העבודה (הגבהה) של התחתון ביותר.

. . . כולל ועיקר – בהבאת הגאולה האמיתית והשלימה, אשר כדי שהקב"ה יפעל זאת בשלימות הוא זקוק (כביכול) להשתתפותו של כאו"א מישראל, ודוקא בתור נשמה בגוף, שע"י "מעשינו ועבודתינו" באה הגאולה, ונחוץ כביכול לכך שהיהודי יסכים, ויתירה מזו – שהוא ירצה ויכריז, שלא רק ש"הגיע זמן גאולתכם", אלא שישנה כבר הגאולה בפשטות, כמדובר לעיל שגאולה היא מלשון גילוי – הגילוי דאלופו של עולם ב"גולה" (שנפעל ע"י עבודת היהודי בגלות).

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

היי שותף בהפצת עניני "משיח וגאולה"!!!
להקדשות ולפרטים נוספים:
טל.: 753-6844 (718) או 934-7095 (323)
אימייל: info@torah4blind.org

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:
<http://www.torah4blind.org>
To DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

שלח

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק חי
(תרגום הפשי)

יוצא לאור על ידי
"מכון לוי יצחק"
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים וארבע לבריאה
שנת השבעים וחמש לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח

א. פירוש רש"י ל"כתרומת גורן", והשאלות על כך

על הפסוק¹, "ראשית ערסתכם חלה תרימו תרומה כתרומת גורן כן תרימו אותה" מפרש רש"י את המילים, "כתרומת גורן" ואומר, "שלא נאמר בה שיעור, ולא כתרומת מעשר שנאמר בה שיעור, אבל חכמים נתנו שיעור, לבעל הבית אחד מעשרים וארבעה לנחתום אחד מארבעים ושמונה".

יש להבין: (א) רש"י מצטט ענינים מן המדרשים וממאמרי חז"ל להלכה רק כאשר הם הכרחיים לצורך פשוטו של מקרא, לפי הכלל שקבע רש"י עצמו², "ואני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא". לפי זה אכן מובן שרש"י מפרש, "שלא נאמר בה שיעור ולא כתרומת מעשר שנאמר בה שיעור" כדי לבאר בפשטות את כוונת התורה בהדגישה, "כתרומת גורן"³ ולא כסוג אחר של תרומה⁴. אך מה הצורך בהמשך דבריו, "אבל חכמים נתנו שיעור...?"

(ב) אף אם נאמר שכאשר רש"י מציין שלא נקבע בתורה שיעור לחלה הוא רוצה להדגיש שזאת רק במקרא ואילו חז"ל קבעו לה שיעור, עדיין אין מובן: מדוע הוא צריך לפרש מהו השיעור שקבעו חכמים, דבר שאינו חשוב כלל, לכאורה, להבנת הפסוקים, והרי רש"י אינו ספר הלכות, אלא בא לבאר פשוטו של מקרא בלבד? (ג) אף אם נסביר בדוחק שרש"י רוצה שיהיה לנו מושג לגבי שיעור חלה⁵, די היה בצינון, לבעל הבית אחד מעשרים וארבעה, שהוא שיעור המתאים לרוב בני אדם⁶ – כפי שאכן

מוצאים בתרגום יונתן⁷ המציין שיעור זה בלבד, למרות שהוא רחוק יותר מרש"י מפשוטו של מקרא – מדוע צריך רש"י להוסיף, "לנחתום אחד מארבעים ושמונה"⁸?

(ד) יותר מכך: לכאורה סותר המשך פירוש רש"י את תחילתו: בתחילה הוא מפרש שהתורה מתכוונת באומרה, "כתרומת גורן" לכך שחלה היא, "כתרומת גורן, שלא נאמר בה שיעור ולא כתרומת מעשר שנאמר בה שיעור". כלומר, לא זו בלבד שהתורה אינה מציינת בה שיעור, אלא שנאמר במפורש "כתרומת גורן כן תרימו אותה", שצריך להפרישה ללא שיעור – וכיצד מתאים הדבר בפשוטו של מקרא להמשך דברי רש"י, "אבל חכמים נתנו שיעור"?

(ה) גם אילו רצה רש"י, מסיבה כלשהיא, להוסיף ש"חכמים נתנו שיעור" עם פרטי הדבר – מתאים היה יותר לומר זאת בפירושו לפסוק השני, "נתנו לה' תרומה", ששם אומר רש"י, "לפי שלא שמענו שיעור לחלה נאמר נתנו שיהא בה כדי נתינה", ושם מתאים היה ההמשך, "חכמים נתנו שיעור, לבעל הבית... ולנחתום...".

(כפי שמוצאים, שבספרי אכן נאמרים הדברים על הפסוק, "נתנו לה' תרומה" – "שיהא בה כדי מתנה לכהן, מכאן אתה אומר שיעור חלה של בעל הבית...").

(ו) מצד שני ניתן לשאול: כיוון שרש"י

(7) וגם בפרש"י קרח (יה, כט) שהביא רק שיעור דבינונים.
(8) ואף שרש"י ה"ל כתב רש"י גם בתרומה וראשית הגז, ולא פ"י בה שיעור אבל רבותינו נתנו בה שיעור (שופטים יח, ד) – הרי עכצ"ל שגם שם מוכרח הוא בפשט"מ וכדמוכח גם מזה: (א) שפירשו בפ' שופטים ולא בפ' קרח (יה, יב) שלפנ"ז כשמדובר ע"ד מתנות כחונה – אבל ראה פרש"י קרח יח, כט. ב) לא פירשו בבכורים (בר"פ תבוא או גם לפנ"ז בפ' משפטים כג, יט. תשא לד, כו. קרח יח, יג.) ופאה (קדושים יט, ט. אמור כג, כב.) וכי"ב. אף שגם בהם נתנו חכמים שיעור (ראה פאה פ"א מ"ב. חולין קלו, ב. ירושלמי בכורים רפ"ג. אבל ראה (בבכורים) רע"ב בכורים פ"ב מ"ג. תוי"ט מלאכת שלמה שם. ועוד.) אבל י"ל דבבכורים לא כתב רש"י זה כיון שפירש (משפטים ותבוא שם), תאנה שבכרה כו' ומקדישה ואומר הרי זו בכורים".

(1) פרשטנו טו, ב.
(2) בראשית ג, ח. וממשיך, ולאגדה המיישבת דברי המקרא דבר דבור על אפניו. ועד"ז שם ג. כד. ובכ"מ.
(3) וכבר פירש"י (נשא ה, ט) דתרומה – מחור (הכהן) אחרי' לבית הגרנות".
(4) ובפרט שבפרשיות לפנ"ז נאמר כמ"פ מעשר לכהן, לה': ויתן לו מעשר מכל (לך יד, כ ובפרש"י. וראה פרש"י תולדות כו, יב), עשר אעשרנו לך" (ויצא כה, כב). וכל מעשר הארץ גו' וכל מעשר בקר וצאן" (בחוקותי כו, ל. לב). וראה פרש"י נשא ה, יוד: "מי שמעבך מעשרותי כו". אלא שרש"י כאן, תרומת מעשר" כי בהכתוב נאמר, תרומה".
(5) ובפרט שאינו שיעור הרגיל במקרא – חומש, או מעשר.
(6) וראה פרש"י תבוא (כת, סו): ולא תאמין בחייך, זה הסומך על הפלטר.

ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם⁵ – ווערט דאָס אַלץ „אויפגעהויבן“ (אויפגעטאָן) דורך דער עבודה (הגבהה) פון דעם תחתון ביותר.

. . . כולל ועיקר – אין ברענגען די גאולה האמיתית והשלימה, וואָס כדי דער אויבערשטער זאָל דאָס דורכפירן בשלימות דאָרף ער (כביכול) האָבן די השתתפות פון יעדער איד, און דוקא אַלס נשמה בגוף, אַז דורך „מעשינו ועבודתינו“ קומט די גאולה, און מ'דאָרף כביכול אָנקומען אַז דער איד זאָל מסכים זיין, און נאָכמער – ער זאָל וועלן און מכריז זיין, אַז ניט נאָר וואָס „הגיע זמן גאולתכם“, נאָר ס'איז שוין דאָ די גאולה בפשטות, כמדובר לעיל אַז גאולה איז מלשון גילוי – דער גילוי אלופו של עולם אין „גולה“ (וואָס ווערט דורך דער עבודה פון אַ אידן אין גלות).

(משיחת יום ב', כ"ח סיון תנש"א)

(5) ילקוט שמעוני ישעי' רמז תצט.

יש לומר, שכשם שזה בנוגע לכללות ענין הגלות והגאולה, כך הוא גם בנוגע למקום הפרטי שנמצאים בו ב"חצי כדור התחתון" – שהיות שזה (ה"מקדש מעט"1) המקום שבו כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו קבע את מקומו, בתור המקור להפצת המעינות חוצה בכל העולם כולו, הרי דוקא במקום וממקום זה נפעלת הגאולה ובנין בית המקדש השלישי, "מקדש אד' כוננו ידך"²,

דאע"פ שמקומו בארץ הקודש, בירושלים עיר הקודש, על הר הקודש – הרי כיון שזה נפעל על ידי "מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות"³, ובפרט בסיום זמן הגלות ע"י העבודה ד"פוצו מעינותיך חוצה" – יש כבר במקום זה, ודוקא במקום הזה, את ההכנה המושלמת ל"מקדש אד' כוננו ידך".

עד שתיכף ומיד נעשה במקום זה הגילוי של "מקדש אד' כוננו ידך"

בח.

ויש לומר, אַז כשם ווי דאָס איז בנוגע צו כללות ענין הגלות וגאולה, אַזוי איז דאָס אויך בנוגע צו דעם מקום פרטי וואו מ'געפינט זיך אין „חצי כדור התחתון“ – אַז היות אַז דאָס (דער „מקדש מעט“) איז דער אָרט וואו כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו האָט קובע געווען מקומו, אַלס דער מקור אויף הפצת המעינות חוצה בכל העולם כולו, ווערט דוקא אין און פון דעם אָרט אויפגעטאָן די גאולה און בנין בית המקדש השלישי, „מקדש אד' כוננו ידיך“²,

דאע"פ אַז מקומו איז אין ארץ הקודש, אין ירושלים עיר הקודש, על הר הקודש – איז אָבער וויבאַלד אַז דאָס ווערט אויפגעטאָן דורך „מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות“³, ובפרט אין סיום פון זמן הגלות דורך דער עבודה פון „יפוצו מעינותיך חוצה“ – האָט מען אין דעם אָרט, און דוקא אין דעם אָרט, די גאנצע צוגעגרייטקייט צום „מקדש אד' כוננו ידיך“,

ביז אַז תיכף ומיד ווערט אין דעם אָרט דער גילוי פון „מקדש אד' כוננו ידיך“ – וואָס דאָס קען דאָך כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו מאַנען און אויספירן, אַז צום אַלעם ערשטן ווערט דער גילוי פון „מקדש אד' כוננו ידיך“ אין דעם אָרט (״זיבן הונדערט און זיבעציק״) וואו ער האָט געלעבט און געטאָן עבודתו במשך עשר שנים האחרונות שלו, דער סך-הכל פון כל עבודתו.

און דוקא דורך דעם סיום העבודה אין חצי כדור התחתון, ביז אין דעם תחתון תחתון ביותר – „הויבט מען אויף“⁴ און מ'איז מגלה דעם גאַנצן בנין פון „מקדש אד' כוננו ידיך“, ביז אויך דעם גג של הבנין, וואָס „מלך המשיח . . עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל

- (1) יחזקאל יא, טז. מגילה כט, א.
- (2) בשלח טו, יז.
- (3) תניא רפ"ז.
- (4) ראה תו"א בראשית ד, א. וראה לקו"ש ח"ח ע' 33.

לקוטי

מציין בכל זאת בפירוט את השיעורים שקבעו חכמים לבעל הבית ולנחתום, מדוע אין הוא מציין את הטעם להבדל בין בעל הבית לבין הנחתום, כפי שמוצאים בספרי וכדומה?⁹
ומכך מובן שלאחר פירוט השיעורים, מובן הטעם מעצמו.

ב. „חלה“ – כמות שיש בה חשיבות

ההסבר הפשוט לכך הוא: מן הנאמר בפסוק „כתרומת גורן כן תרימו אותה“, שמשמעותו כפירוש רש"י „שלא נאמר בה שיעור“, מובן שגם נתינת „משהו“ מספקת.

ואם כך, אין הפסוק מובן. בהמשך הפסוק „ראשית ערסתכם חלה תרימו תרומה“ מפרש רש"י: „תלקח חלה אחת תרומה לשם ה'", ומסביר רש"י „חלה, טורטי"ל בלעז“, שמשמעותו – עוגה.

לפי זה קשה: כיצד אפשר לומר שהפרשת חלה היא „כתרומת גורן“ שאין לה שיעור, כדלעיל, בעוד אשר התורה עצמה אומרת „חלה תרימו תרומה“ – והרי לחלה (עוגה) יש שיעור?⁹

לפיכך מוסיף רש"י בפירושו ומבהיר, שלמרות ש„לא נאמר בה שיעור – אבל (כיון שהתורה מכנה זאת „חלה – טורטי"ל (לכן חכמים נתנו שיעור“¹⁰.

(9) וראה המחלוקת בירושלמי חלה פ"ב ה"ג. והגירסא והפירוש במפרשים שם ובמפרשי המשניות שם פ"ב מ"ז (רמב"ם. ר"ש. ועוד).

(9*) להעיר שכי"ה גם דעת רש"י להלכה (הפרדס הל' פסח סי' קלא, מחו"ז. סידור רש"י. ועוד): הרוצה להפריש חלה מעיסה אומר כו' אקב"ז להפריש תרומה ולהפריש חלה לאו ברכה היא ופ"ל חלה היא עוגה וחררה ואין שם הפרשה כלל וחלה תרימו תרומה כתיב והכי קאמר חלה אחת מן העוגות תרימו לשם תרומה כו' ופושטו כעין חררה מדקרי ליה קרא חלה כו' (ולא כדעת הרמב"ם (הלכות בכורים פ"ה ה"א) והרמב"ן (הל' חלה) או"ז (ח"א סי' רכה) ועוד, שמברכין להפריש חלה (וראה דרישה י"ד סי' שכה סק"ב. ביאור הגר"א שם סק"ב)).

כן להעיר אשר י"א דתיבת „חלה“ קאי על „עריסתכם“ דלפניו – האריך בזה בס' הכתב והקבלה כאן.

(10) וי"ל שעד"ז הוא בתרומה וראשית הגז (כנ"ל הערה 8) שהוסיף, אבל רבותינו נתנו בה שיעור, שהוא לפי שנאמר בכתוב לפנ"ז „וזה יהי' משפט הכהנים גו' ונתן

שלח

שיחות

כלומר, למרות שמשמעות המילה „חלה“ כאן¹¹ היא טורטי"ל סתם, בכל זאת מורה המילה „חלה“ על חשיבות מסויימת שצריכה להיות בחלק הנתרם, שלא יהיה פירושים וכדומה, ולכן קבעו חכמים לחלה שיעור גם בכמות.

ג. ההסבר לפירוש השיעורים על-ידי רש"י

אך אין מספיק לומר רק שחכמים קבעו שיעור, שהרי ל„חלה – טורטי"ל“ כשלעצמה אין שיעור (יש חלות בגדלים שונים), וניתן היה לחשוב שחכמים קבעו שיעור לגודלה של „חלה“ זו כשלעצמה, כפי שנקבע מן התורה לגבי „חלה“ של הקרבנות¹².

לפיכך מבהיר רש"י, שנאן אין הדבר כך – חכמים קבעו שיעור יחסי לעיסה: „לבעל הבית אחד מעשרים וארבעה ולנחתום אחד מארבעים ושמונה“^{12*}.

וכיוון שקביעת השיעור על-ידי החכמים אינה ענין בפני עצמו, אלא ענין הקשור ללשון הפסוק „חלה“, מובן מדוע אין צריך רש"י להסביר את הטעם להבדל בין השיעורים השונים של „בעל הבית“ ושל „נחתום“, כי הדבר מובן מעצמו לפי פשוטו של מקרא:

החלות שאופה בעל הבית – שאינו אומן – הן גדולות יותר, ומיועדות כולן לאכילתו

לכחן הורוע והלחיים והקבה – דברים חשובים ומסויימים. ועוד ועיקר: הרי כל זה בא בהמשך למש"נ לפנ"ז „לא יהי' לכהנים . . חלק ונחלה גו' אשי ה' ונחלתו יאכלו“ (קדשי המקדש וקדשי הגבול תרומות כו' – יה, א ופרש"י שם) וא"כ אין מסתבר לומר שראשית דגנן היינו חטה אחת וכו' ולכן מוסיף, אבל רבותינו נתנו בה שיעור כו'. ולהעיר מפירוש" קרח יה, כט הנ"ל. ואכ"מ.

(11) משא"כ גבי מנחה (ויקרא ב, ד), קרבן תודה (צו ז, יב), לחה"פ (אמור כד, ה) ופרש"י (ויקרא ב, א. צו שם) שיעור ואינו „טורטי"ל“ סתם. – ולכן לא פירש רש"י שם דחלה היינו „טורטי"ל“.

(12) נסמן בהערה הקודמת.

(12*) ואין לומר דכוונת רש"י „אבל חכמים נתנו שיעור כו“ היינו שחכמים נתנו שיעור מפורט לחלה שמדאורייתא ושיעור זה נחשב כדאורייתא (ונ"ד פי' הרדב"ו ברמב"ם רפ"ה דבכורים, ג"א דלקמן בפנים ס"ד), כי: א) ה"ז היפך (תרומת גורן), ב) לא מצינו במה"ת חילוק דבעה"ב ונחתום או כיו"ב (לכד המפורש קרבן עשיר ודל כו' – ובהו מפורש הטעם שאין ידו מגעת (ויקרא ה. שם יד)).

הוספה בשורת הגאולה

כז.

הפצת המעיינות דפנימיות התורה («סתים» שבתורה, שעל ידה נעשית האחדות ד'סתים' דישראל עם «סתים» דקוב"ה¹) חוצה, עד לחוצה שאין חוצה הימנו, כפי שנתחדש במיוחד בדורנו זה גם ובמיוחד בחצי כדור התחתון (שבו לא הי' הגילוי דמ"ת²), שבו נקבע מושבו של נשיא הדור, כ"ק מו"ח אדמו"ר, משה שבדורנו, ומשם מופצים המעיינות בכל קצוי תבל ממש, ובמשך יובל שנים³ («עולם»⁴), אשר, ע"י ההוספה בהפצת המעיינות חוצה (שכבר היתה באופן ד"די והותר"), דע את אלקי אביך⁵, «לדעתך», זוכים⁶ תיכף ומיד ל"אותו" הזמן. . (ש)לא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד, ולפיכך יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים וישיגו דעת בוראם כפי כח האדם, שנאמר⁸ כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

(משיחות ש"פ שלח, מבה"ח תמוז תנש"א)

- 1) ראה זח"ג עג, א. לקו"ת ויקרא ה, ג. נצבים מו, א. ובכ"מ.
- 2) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ב ע' שלא. וש"נ.
- 3) כולל ובמיוחד בענין שהזמן גרמא, יובל שנים לכ"ח («כח») סיון (שמתברך מיום הש"ק זה) – ראה בארוכה שיחת כ"ח סיון (סה"ש תנש"א ע' 635 ואילך).
- 4) קידושין טו, א. מכילתא ופרש"י משפטים כא, ו. – ולהעיר גם מלקו"ת פרשתנו מב, ד ואילך.
- 5) דה"א כת, ט. וראה תניא קו"א קנו, ב. ובכ"מ.
- 6) כהבטחת מלך המשיח להבעש"ט – במענה לשאלתו אימת אתי מר – כשיפוצו מעינותיך (דהבעש"ט) חוצה (אגה"ק דהבעש"ט – כש"ט בתחלתו).
- 7) רמב"ם בסיום וחותם ספרו «משנה תורה».
- 8) ישע"י יא, ט.

ישנו דיון על הסתירה בין פירושי רש"י, שבפסוק זה הוא אומר „שלא נאמר בה שיעור... אבל חכמים נתנו שיעור לבעל הבית אחד מעשרים וארבעה ולנחתום אחד מארבעים ושמונה“, שמכך נראה, שמן התורה אין כלל שיעור, ואילו על הפסוק „תתנו לה“ הוא אומר „שיהא בה כדי נתינה“, שיש שיעור מן התורה לחלה:

הרא"ם¹⁷ מתרץ, שדברי רש"י „תתנו לה“ – שיהא בה כדי נתינה" הם רק אסמכתא בעלמא, אך מדאורייתא אכן אין שיעור לחלה. בעל ה"גור אריה" אומר, ש„כדי נתינה“ – „למצווה הוא דקאמר, אבל בודאי שם חלה חל עליה אפילו נתן לו פחות מכדי שיעור נתינה¹⁸“. ה"גודע ביהודה"¹⁹ מבאר בהרחבה, שיש בחלה שני ענינים: א) הפקעת איסור טבל שבעיסה, שבכך היא נעשית מותרת באכילה. ב) עיקר המצוה – הנתינה לכהן. ההבדל ביניהם הוא: כדי להפקיע את איסור הטבל מן העיסה אין שיעור מהתורה, ואפילו „משהו“ פוטר את העיסה. אך כדי לקיים את מצוות הנתינה לכהן צריך להיות שיעור מן התורה – אחד מכ"ד (או אחד ממ"ח) של עשרון. ובגלל שיעור הנתינה חייבו רבנן שיפרישו מכל עיסה לפי גודלה, בעל הבית אחד מעשרים וארבעה מעיסתו, ונחתום אחד מארבעים ושמונה מכל עיסה.

ולכן, על הפסוק „כתרומת גורן כן תרימו אותה“, שבו מדובר רק על הפרשת חלה לצורך התרת העיסה באכילה, מפרש רש"י „שלא נאמר בה שיעור“, שמן התורה אין לכך שיעור, אך חכמים קבעו לכל עיסה שיעור לפי גודלה.

לעומת זאת על הפסוק „מראשית עריסתכם תתנו לה' תרומה“, שבו מדובר על הנתינה לכהן, מפרש רש"י „לפי שלא שמענו וכו' נאמר

17) בפרש"י ד"ה נתנו.

18) וראה רדב"ז לרמב"ם הל' בכורים רפ"ה. וראה משכיל לדוד כאן.

19) שו"ת מהדו"ת יו"ד סו"א. וכבר העידו מתוס' ר"ד ספ"ב דקדושין (וראה מ"מ פ"ו מהל' מת"ע ה"ז). אבל ברמב"ן בהשגות לסהמ"צ שורש יב ד"ה וכן כתב דהו „שתי מצות“. משא"כ הגוב"י כתב שם: אם כי היא מצוה אחת יש בה שני ענינים. וראה שד"ח מערכת חית כלל צד.

ולאכילת בני ביתו, ולכן גם הגודל של החלה שלו לכהן רב יותר – אחד מעשרים וארבעה. לעומת זאת חלותיו של הנחתום מיועדות לסוגים שונים של קונים, עניים ועשירים וכו', ולכן יש ביניהם גם חלות קטנות יותר, ופרנסתו היא רק מן הרווח שנשאר לאחר הורדת ההוצאות עבור הקמה, העצים וכדומה, ולכן גם חלתו לכהן קטנה יותר: אחד מארבעים ושמונה¹³.

לפי זה מובן בפשטות מדוע מציין רש"י את שני השיעורים, כי כשם שכללות קביעת השיעור על-ידי חכמים היא על יסוד לשון התורה „חלה (טורטי"ל) תרימו תרומה" כדלעיל, כך גם מבטאת המילה „חלה" את הסיבה להבדל בין השיעורים של הנחתום ושל בעל הבית.

טעם נוסף לכך שרש"י מציין את שני השיעורים הוא:

רש"י אומר לפני כן, שהשיעור החייב בחלה הוא „עומר מלא לגלגלת ושיעורו מ"ג בצים וחומש ביצה"¹⁴, ואילו היה אומר רק „לבעל הבית אחד מעשרים וארבעה“, ניתן היה לחשוב¹⁵ שלפי חכמים שיעור חשוב הוא יותר מכביצה, וזה סותר למספר הלכות שנלמדו לפני כן, ששיעור כביצה¹⁶. לפיכך מוסיף רש"י „לנחתום אחד ממ"ח“, שהשיעור יכול להיות אף פחות מכביצה,

ד. ההסברים השונים לסתירה הקיימת לכאורה לפרש"י

מן הענינים המופלאים שניתן ללמוד מפירושו רש"י זה:

- 13) באים טעם רש"י (בפש"מ) דנחתום עיסתו מרובה משא"כ בעה"ב (כדעת חכמים בירושלמי שם) הר"ל לפרש, ובפרט שפי' לפני"ז שיעור המחוייב בחלה הוא עומר (לגלגלת) כו'. ומשמע שכולם מפרישים משיעור זה. וראה לקמן בפנים.
- 14) ואף לפי דפוסים שלפנינו שהתיבות „ושיעורו .. ביצה" הם בחצ"ג, הרי כבר כתבו רש"י לפני זה (בשלה טו, לו).
- 15) להעיר מפ"י ר"ת (ספר הישר סי' קעד (בהוצאת שלזינגר סי' רח). ר"ש חלה פ"ב מ"ו. חידושי הרמב"ן ורשב"א שבת טו, רע"א. וראה פי' ר"י בכור שור עה"ת כאן) בטעם מחלוקת שמאי והלל אם שיעור חלה הוא מקב או קביים.
- 16) לדוגמא: פרש"י שמיני יא, לד (בסופו).

בעלת הבית, שיעיקר קיום מצוות חלה ניתן לה⁴⁵, אופה חלה ולחם לביתה, ובדרך-כלל אין היא מעורה כל-כך בפרטים כיצד ומהיכן הרויחו וקנו את הקמח, העצים וכו' – אליה מגיע הכל מן המוכן, ולכן אין היא חשה כל כך את התלות בהשגחת הקב"ה. לכן היא צריכה לתת שיעור גבוה יותר, „אחד מעשרים וארבעה“, כי היא נוקקת לתזכורת גדולה יותר כדי לא לשכוח שהכל בא מזהקדוש-ברוך-הוא. אך הנחתום, איש⁴⁶ שהוא בעל עסק – הוא

עושה זאת לצורך פרנסה ובאופן הקשור לקניה ולמכירה ולכל תנאי המסחר האחרים, כדלעיל, והוא רואה בכך יותר את ענין ההשגחה הפרטית, שהקב"ה שולח לו לפרנסתו – לפיכך די לו בשיעור קטן יותר, „אחד מארבעים ושמונה“, כי גם שיעור זה מונע אותו מן הטעות שפרנסתו באה על-ידי פעולותיו ודרכי הטבע.

ועל-ידי קיום מצוות חלה זוכים „להניח ברכה אל ביתך“⁴⁷ – מביאים את ברכת ה' אל כל עניני הבית, שיהיה ניכר שכל עניני הבית מנוהלים כרצון הקדוש-ברוך-הוא, ואז שורה גם ברכה כפשוטה בכל עניני הבית, בבני חיי ומוזנא רויחא.

(משׁיחות ט"ו סיון ו"ש"פ שלח תשל"ו)

(47) יחזקאל מד, ל.

(45) ירושלמי שבת פ"ב סה"ו. תנחומא ר"פ נת. ב"ד ספ"ו. יל"ש בראשית רמז לב.

(46) עפ"ז ה"ז מתאים לפי הספרי, ולפי השני בפיה"מ להרמב"ם חלה שם בהחילוק דבע"ב ונחתום, דבע"ב היינו אשה שעינה רעה ונחתום היינו איש שעינו יפה.

לזכות

כ"ק אדונונו מורנו זרבינו

מלך המשיח

ויה"ר שעי' קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ה)

להכריז יחי', יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדונונו מורנו זרבינו מלך המשיח לעולם ועד

תתנו שיהא בה כדי נתינה". כדי לקיים את מצוות הנתינה לכהן יש שיעור קבוע מן התורה – חלק אחד מכ"ד (או מ"ח) של עשרון אחד²⁰.

ה. הסבר דברי רש"י לפי הפשט

דעת רש"י על-פי פשוטו של מקרא, לאור הסברה דלעיל, ברורה: א) גם ההפרשה מדאורייתא מחייבת שיעור בעל חשיבות²¹: „חלה – טורטי"ל", ואין די ב„משהו", פירורים וכדומה.

ב) „חכמים נתנו שיעור" ללא קשר עם הנתינה לכהן, אלא בהקשר לשיעור החלה שאמרה התורה בענין ההפרשה.

את הטעם לכך יש להסביר בפשטות: לפי פשוטו של מקרא מובן, שלא רק המילים „תרימו תרומה לה", אלא גם המילים של הפסוק השני „תתנו לה' תרומה" מדברות על עצם המצוה של הפרשת תרומה לה' – ולא על פעולת הנתינה לכהן²², שעליה מדובר מאוחר יותר בפרשת קרח²³ – כיון שגם בפסוק זה²⁴

(20) ועיי"ש שהאר"ך לדעת הרמב"ם בפיה"מ חלה שם ובהל' בכורים שם. ומתוך דעת רש"י מנחות (עו, סע"ב) ד"ה ונילף מתרומה מדאורייתא השיעור הוא א' ממ"ח (וברש"י כת"י שם א' מכ"ד).

(21) עפ"ז אולי יש לפרש ולקיים הגירסא בספרי כאן „מה תרומת גורן אחת אף חלה אחת", שגם בתרומה צ"ל חטה עכ"פ. ומ"ש בירושלמי תרומות (פ"ד סה"ג), „לית כאן שיעורא דכתיב ראשית דגנך תירושך ויצהריך ואפי' כל שהוא" – עיי' רמב"ם רפ"ג דהל' תרומות (דכתב ע"ד לשון הירושלמי הנ"ל. וראה רדב"ז שם) אין לה שיעור כו' שנאמר ראשית דגנך כל שהוא (ומוסיף) אפילו חטה אחת. וראה ע"ז עג, סע"ב, טבל כו' במשהו כו' כהיתירו כך איסורו דאמר שמואל חטה אחת כו". וראה פרש"י שם. ולהעיר משד"ח מע' כף כלל לה. ואכ"מ.

(22) והרי השמיט רש"י (שיהא בה כדי נתינה) לכהן (כננובי"ש שם), אף שבספרי, ת"ל תתנו לה' תרומה עד שיהא בה כדי מתנה לכהן, וע"ז ממשך, מכאן אתה אומר שיעור חלה של בעה"ב כו". וכן בירושלמי חלה שם לדעת רבנן שחילוק השיעורים הוא כדי מתנה לכהן (ושם מביא הכתוב דפ' קרח (יה, כח), ונתתם גו' את תרומת ה' לאהרן הכהן עשה שיתנו כו"), וכן בפיה"מ להרמב"ם חלה שם. וע"פ המבואר בספרי שם מוכח שגם לדעת ר"י בירושלמי שם חילוק השיעורים הוא מצד נתינתה לכהן. וכ"ה לפי ר"ת דלעיל הערה 15.

(23) ראה פרש"י שם יה, ח: כ"ד מתנות כהונה. וראה פרש"י נשא ה, יוד.

(24) ועפ"ז מובן מה שברמב"ם הל' בכורים שם (ה"ב) כתב „ומדברי סופרים שמפרישין אחד מארבעה ועשרים מן

מפורש שזוהי „לה' תרומה"²⁵. והתורה חוזרת על-יכך שוב בביטוי „תתנו", למרות שמשמעותו זהה לביטוי „תרימו", רק „לפי שלא שמענו...", כפי שמסביר רש"י על הפסוק²⁶.

1. דברי המדרש על הסמיכות בין חלה לעבודה זרה

מיינה של תורה בפירוש רש"י:

נאמר במדרש²⁷ „למה נסמכה פרשת חלה לפרשת עבודה זרה, לומר לך שכל המקיים מצוות חלה כאילו ביטל עבודה זרה וכל המבטל מצוות חלה כאילו קיים עבודה זרה". ולכאורה, כלל אין מובן: מהו הקשר שבין א) מצוות חלה, ב) שכרוכה בפעולה פשוטה שיהודי עושה בעיסה, לבין א) ביטול עבודה זרה, ב) שהיא יסוד האמונה ויסוד כל התורה כולה?

כן אין מובן, מדוע נאמרו הביטויים „כל המקיים מצוות חלה כאילו ביטל עבודה זרה, וכל המבטל מצוות חלה כאילו קיים²⁸ עבודה זרה", שמהם נראה שמדובר על עבודה זרה שכבר קיימת קודם לכן, ועל ידי קיום מצוות חלה מבטלים אותה, ועל-ידי ביטול מצוות חלה מקיימים עבודה זרה זו, ולכאורה, גם אם יש בין שני ענינים אלו קשר, צריך היה לומר „כל המקיים מצוות חלה כאילו כופר בעבודה זרה,

העסה כדי שיה' בה כדי מתנה לכהן שנאמר תתן לו (שופטים יח, ד – ולא הביא ה' דפרשתנו) אף שמדובר שם בתרומה. שבהפסוקים שם מדובר, וזה יה' משפט הכהנים גו" (שם, ג). ובה"א הביא הכתוב דפרשתנו „ראשית עריסותיכם חלה גו", אף שלדעתו (בסחמ"צ שם שורש יב) אין בזה אלא מצוה אחת (וראה מפרשי סחמ"צ שם). ובפיה"מ שם בפ"ה הא' (בדפוסים לפנינו) כתב „כמו שאמר הש"י תתנו". וברמב"ן שבת שם „דכתוב בחלה תרימו תרומה (הכתוב דפרשתנו – כ' (או יט) פ' ותתן לכהן". וברשב"א שם „דכיון דכתיב חלה תרימו תרומה (הכתוב דפרשתנו כ) ותתנו לכהן". ואכ"מ.

(25) ועפ"ז לפרש"י גם הנתינה לכהן אינה מצוה בפ"ע, ושיעור אחר, שהרי לא נאמר שיעור אחר בנתינת תרומת ה' לכהן. וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ח ע' 34 והערה 24. ומ"ש שם בשו"ג ה' להערה הנ"ל אין הכוונה שהם ב' מצות רק שהם ב' פעולות. ודוגמתו מילה ופריעה (פרש"י סי"פ לך).

(26) וכן מוכח מלשון רש"י בדי"ה מראשית ערסותיכם „למה נאמר .. לפי שנאמר כו".

(27) ויק'ד פט"ו, ו.

(28) כ"ה בכמה דפוסים וכת"י דמדרש (קיים, מקיים). ובא' מכת"י „עובד ע"ז" (ראה ויק'ד הוצאת מרגליות).

וכל המבטל מצוות חלה כאילו מודה (עובד)...” וכדומה.

ז. משמעות מצוות חלה – האמונה בבריאה ובחידושה בכל רגע

ההסבר לכך הוא:

אחד ההסברים לתוכנה של מצוות חלה „ראשית ערסתכם חלה תרימו תרומה לה” הוא: כדי שהאדם ישיג את פרנסתו וכל צרכיו, שבאופן כללי הם נכללים במושג „עיסה” – הלחם והמזון שזוהו עיקר הפרנסה²⁹, הוא צריך לעבוד בחרישה, זריעה, קצירה וכו’ (,תנא סידורא דפת נקט”³⁰) – פעולות שהכרחיות, לפי הטבע, אצל היהודי כמו אצל לא־יהודי. ולכן עלולים לטעות ולחשוב א) שחסוֹח־חילה אין הדבר קשור לקב”ה, והוא מקבל את פרנסתו על־ידי העבודה בדרכי הטבע. ב) אף אם נאמר שהקב”ה קבע כך את הנהגת הטבע, שכאשר אדם חורש וזורע וכדומה הוא משיג את צרכיו, הרי לאחר הפעם הראשונה של קביעת הנהגה, אין ההשפעה עצמה קשורה לקב”ה – על כך נלמדת ההוראה ממצוות חלה³¹: „ראשית ערסתכם חלה תרימו תרומה לה” – אף לפני שאדם נהנה מן העיסה, עליו להכיר בכך שה„ראשית”, התחלת העיסה וכל צרכיו, היא „תרומה לה”: אין זו תוצאה של עבודתו העצמית עקב הנהגת הטבע, אלא „הוא הנותן לך כח לעשות חיל”³², ו„ברכת ה’ היא תעשיר”³².

יותר מכך: כיוון ש„המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשי בראשית”, הקב”ה מהווה את הבריאה מאין ליש בכל רגע³³, יוצא שלא זו בלבד שברכת ה’ „מתלבשת” בטבע ובמעשיו,

(29) ראה פרש”י ויצא (לא, נד) כל דבר מאכל קרוי לחם (וראה מקץ מג, לב. יתרו יח, יב). וראה סנהדרין לח, א: בע”ש כו’ לסעודה כו’.

(30) שבת עד, ב.
(31) להעיר ממשנת במאמר רז”ל (שבת לא, סע”א. תורה אמונת בשם הירושלמי) אמונת זה סדר ורעים – שבאמין בני העולמים וזוהי – לקו”ש [המתורגם] ח”א ע’ 203. ע’ 228. לקו”ש ח”ח ע’ 295.
(32) ראה ד”ח בהקדמה. קונטרס ומעין מאמר יז. ובכ”מ.
(33) שער היחוד והאמונה בתחילתו.

אלא שכל עניני הטבע וכל פעולותיו אינם כלל מציאות כשלעצמם, וכל מציאותם מתחדשת בכל רגע מכך שהקב”ה מהווה, מחיה ומקיים אותם.

ולפיכך „ראשית ערסתכם חלה תרימו תרומה לה” – אין החלה ניתנת כצדקה, ובמיוחד כאשר אין הפרשה מדברת על הניתנה לכהן אלא „חלה תרימו תרומה לה” כי אם הוא נותן לקב”ה כיוון שבאמת שייכת העיסה לה’.

ח. ההסבר לקשר בין חלה לקיום או ביטול עבודה זרה

הנהגה, חטא עבודה זרה, גם על־פי תורת הנגלה³⁴, אינו רק בפעולה של עבודה זרה ממש חסוֹש־לום וקבלתה כאלקות, אלא גם בהחשבת הכוכבים והמזלות, כולל כוחות הטבע, שיש להם שליטה והשפעה עצמאית, גם אם הוא יודע שבתחילה בראם הקב”ה ונתן להם את הכח³⁵. האמת היא, שכל כוחות הטבע, הכוכבים והמזלות הם רק נגזרין ביד החוצב בו ואין להם שום כח מצד עצמם, ולא בחירה לשנות את הורדת השפע – הם רק „לבושים” שבאמצעותם יורד השפע מהקב”ה³⁶.

ואופן „דק” יותר של עבודה זרה הוא, כאשר חושבים שיש איזוֹשהיא מציאות מלבד אלקות. כי האמת היא שאין עוד מלבדו, אין שום מציאות חוץ מהקדוש־ברוך־הוא.

בעולם ובהנהגת הטבע אין הדבר ניכר: העולם והטבע נראים כאילו הם מציאות עצמאית. יותר מכך: אפילו אין ניכר, ואדם זקוק להתבונן ולהתעמק, שיש בעל הבית לבירה זו³⁷, שהקב”ה מנהיג את העולם וכל אשר עליו.

וכאשר יהודי מקיים את מצוות חלה, הוא מכיר ומגלה שה„עיסה”, הפרנסה שהוא מקבל על־ידי פעולותיו בדרכי הטבע באים לחלוטין מן הקדוש־ברוך־הוא, ועל־ידי כך הוא „מבטל

(34) ראה רמב”ם הל’ ע”ז בתחילתו.

(35) ראה רמב”ם שם: וזה ה’ עיקר עבודת כוכבים.

(36) ראה גם סה”מ להצ”צ מצות מילה פ”ג (ח”א). מצות תגלחת מצורע פ”ג. קונטרס ומעין מכ”ג פ”א. מאמר כד ואילן. ועוד.

(37) ראה ב”ר רפ”ט.

עבודה זרה”. הוא מבטל את מה שנראה בעולם כמציאות ואף כח ומשפיע מצד עצמו.

ומצד שני, כאשר הוא „מבטל מצוות חלה”, כאשר אין הוא מכיר בכך שאת כל פרנסתו וצרכיו הוא קיבל מהקב”ה, הרי „כאילו קיים עבודה זרה” – בכך הוא „מקיים” את התחושה שכוחות הטבע נראים ומורגשים כמציאות בפני עצמם, כי הוא סובר שההשפעה קשורה בהם לבדם³⁸.

יותר מכך: אף אם הוא מבטל את מצוות חלה בשוגג, כלומר, הוא שוכח להפריש חלה, גם אז הוא „מקיים” עבודה זרה, כי שכחה אפשרית רק בדבר שאינו נראה בגלוי. דבר שנראה לפניו אי אפשר לשכחו. וכיוון ששכח להפריש חלה, כלומר אין מורגש אצלו שהכל בא מאת הקדוש־ברוך־הוא, הרי הוא מקיים בכך ח”ו את המציאות של עבודה זרה, כפי שהעולם נראה מצד עצמו.

ט. מצד עצם הנפש – אין שיעור, בחכמה ובשכל – נקבע שיעור

לפי זה יומתק ההבדל בין השיעורים של מצוות חלה: כשם שעבודה זרה אסורה במשהו³⁹, כך אין שיעור גם בנתינת חלה⁴⁰ כשלעצמה – די גם ב„משהו” בכמות.

ומצד שני, כשם שעבודה זרה התחילה והמשיכה גם אחר־כך להיות קשורה לשמש וירח וכו’ פסל וכו’ (על־כל־פנים – זקף לבנה והשתחוה לה⁴¹), כך גם במצוות חלה – „חכמים נתנו שיעור” גם בכמות.

ההסבר לכך הוא: מצד עצם הנפש – ענין האמונה, איסור עבודה זרה הוא במשהו, כלומר, באמונה אסור שתתפוס מקום שום מציאות חוץ מהקב”ה, אפילו בדקות

(38) ראה גם לקו”ת ש”ש סד, ד. ד”ה וידעת תרנ”ז. לעולם יזא אדם זורר תרצ”א (ובכ”מ) בביאור מרז”ל (ע”ז ח, א) ישראל שבחז”ל עובדי ע”ז בטהרה.

(39) ראה ע”ז עג, סע”ב.

(40) להעיר שבע”ז (שם) משהו טבל שלא נטלה תרומתו לע”ז שהוא במשהו, וזרי גם חלה נקראת תרומה ונאמר בה „כתרומת גזרן שלא נאמר בה שיעור” (עיי”ש „אמר

שמואל חטה אחת כו”).
(41) ראה ע”ז מה, א.

שבדקות⁴². ולכן כך הוא גם בצד החיובי: גם למצוות חלה, נקודת האמונה, אין שיעור. כלומר, אין לה שיעור בכמות, אך זוהי „חלה”, חשיבות באיכות – נקודת האמונה מצד עצם הנפש אינה מוגבלת באיכות בשום הגבלה.

„אבל חכמים נתנו שיעור”, כאשר יורדת האמונה לחכמה ולשכל שבנפש – „חכמים” – הרי בדיוק כשם שבעבודה זרה יש שיעור מסויים עד כמה הוא טועה במציאות העבודה זרה, כך צריך להיות גם במצוות חלה – ביטול ושלילת העבודה זרה בשכל האדם – להיותפס בשיעור מסויים.

וכיוון שענין העבודה זרה, שאותו באה למנוע מצוות חלה אינו מכון רק לעבודה זרה כפשוטה ח”ו, כדלעיל, אלא גם לכך שתיתכן במחשבתו תפיסת מקום בדקות לדרכי הטבע, שעקב רגילותו בהם⁴³ הוא עלול לחשוב שהם הגורם לפרנסתו – לפיכך יש הבדל בין נחתום לבין בעל בית, כפי שיוסבר להלן.

י. ההבדל בין השיעורים של בעל הבית והנחתום

מבואר בחסידות⁴⁴, שבעל עסק רואה את ההשגחה הפרטית יותר מיושב אהל: בעל עסק צריך לקיים פעולות שונות כדי להרויח מעסקיו – עליו לקנות סחורה ולמוכרה וכו’, וכל זה תלוי בתנאי הזמן והמקום, בעליית השערים בירידת השערים, שבהם רואים לעתים קרובות בגלוי כיצד מביא מסבב הסיבות את ההצלחה במסחרו – ולכן בעל העסק מבחין בהשגחה פרטית לעתים קרובות יותר מאשר יושב אהל, שעיקר פרנסתו קצובה, מן המוכן וכו’.

זהו ההבדל בין בעל הבית לבין נחתום:

(42) ראה גם תניא ספ”ט. ספכ”ב. פכ”ד.

(43) עפ”י המבואר בר”ן (פסחים בתחילתה) שמפני שהאדם רגיל בהמץ בכל ימות השנה לכן החמירה בו התורה לעבור עליו בב”ו וב”י, תומתק השייכות דחמץ וע”ז (וח”ב

קפב, א), ושניהם אסורים במשהו (בעה”ט משפטים כג, יג), כי גם בע”ז (ומחשיב הנהגת הטבע) ח”ו מצד רגילותו בזה.

(44) ראה היום יום ע’ צג: וכמו שאמר אדמו”ר האמצעי ביתרון הבעלי עסקים על היושבי אהל בענין ראיית אלקות במוחש.